

Генерал-пуковник Небојша Павковић

ЧЕЛНИ ЧОВЕК ЈЕДНЕ АРМИЈЕ

Година XIV

199

Мај 2019.

ОДБРАНА

Специјални прилог

Фото: Раденко Мугавцић

Разговор који је пред вама настао је у затвору у Финској, где генерал Небојша Павковић издржава казну. Већ у првој реченици постоје две речи, административне, онакве како их налажу прописи. Издржава и казну. Ако би их дојили личним утиском, требало би рећи и да је пред нашу екипу, у капели затвора, где се одвијао разговор, изашао човек господственог држања, онакав какав је увек био – у оделу, што је подразумевало кравату и одговарајућу марамицу у цепоу. Нисмо могли да унесемо ништа од хране, забрањено је... Наш домаћин, јер се тај гест другачије не може назвати, припремио је неколико чоколада, кекс, сокове, кафу..., из затворске кантине. Приметан је однос затворских чувара. И они му се обраћају с дозом поштовања. Наш је утисак, већ после неколико изговорених речи, да је генерал Павковић у одличној менталној и физичкој форми. То заиста фасцинира, то неодустајање, од себе, својих ставова, принципа... А то и чини човека. Челног човека једне сјајне армије, која је оно најбоље што има дала кад је било најтеже.

Господине генерале, постоји читав филозофски правац (херменеутика) који сматра да се формулисањем правих питања може доћи до суштине – правим одговорима. Једно од кључних питања везаних за агресију НАТО-а на СРЈ је коме је и зашто била потребна та агресија.

– Потпуно сте у праву. Одговор на то питање је прилично познат нашој јавности, али ево да се кратко осврнем на неколико битних ставова. Подсећам да је у то време ситуација била таква да је агресија светских моћника, посебно Америке, према Истоку и према Русији била стално у експанзији. Било је јасно видљиво и њихово настојање да приђу руским границама и Азији. Такође, требало им је и да у срцу Европе, на Балкану, произведу жариште, које би им омогућавало да стално буду присутни на том простору и да управљају кризама које сами намећу. Мислим да је то у почетку био и основни разлог да подрже ОВК, коју су прво дефинисали као терористичку, а затим су постали њени савезници, стално су је наоружавали, њихови инструктори су обучавали припаднике такозване ОВК и практично их упућивали да изводе терористичке акције, како би остварили своје циљеве. Није њима било до тога да створе државу Косово и да помогну идеји велике Албаније због Албанаца, него искључиво из сопствених интереса да буду присутни на том простору. Нажалост, у томе су и успели. Ситуација у Русији је била тешка и сложена, знамо да је Русија била на коленима и није могла да се одупре том притиску. Управо ту шансу су и искористили. Наравно, постоји ту и читав низ геополитичких и стратешких циљева, али ја говорим само о ономе што се односи на нашу земљу, тада Савезну Републику Југославију. Неки аналитичари данас Косово називају носачем авиона на копну, што оно заправо и јесте. Амерички интерес је

ИЗРЕЧЕНА МИ ЈЕ КАЗНА
ОД 22 ГОДИНЕ ЗАТВОРА.
ДОСТОЈАНСТВЕНО САМ
ЈЕ ПРИХВАТИО. БИО САМ
ЧЕЛНИ ЧОВЕК ТЕ АРМИЈЕ,
ЈА САМ БИО НА ВРХУ ТЕ
ПИРАМИДЕ, ЈА ОДГОВАРАМ
ЗА СВЕ ШТА СЕ ДЕШАВАЛО.
ЗАТО ПОДВЛАЧИМ ДА 99%
ВОЈНИКА НИЈЕ ПОЧИНИЛО
НИКАКАВ ЗЛОЧИН. ОНИ
КОЈИ ЈЕСУ, ДОБИЛИ СУ
ЗАСЛУЖЕНЕ КАЗНЕ.

стално присутан на Косову, без њихових одлука се данас не може ништа урадити у Европи, да не говорим о Србији. Остварили су своје циљеве, а видимо шта се све даље ради само на примеру пријема наших суседа у чланство у НАТО-у, укидања споразума о ракетама средњег домета... Све их то приближава границама Русије.

Тог ратног пролећа 1999. године Војска Југославије се 78 дана борила против неупоредиво надмоћнијег непријатеља. И није изневерила – извршила је свој задатак. Реците нам суштинске одлике тог ратног искуства, које прелази и у ратну вештину. Какав је био однос народа и војске?

– Не бих могао детаљно да говорим о томе шта је војска у целини радила током агресије. Зато ћу више да говорим о Трећој армији. Њена зона одговорности обухватала је скоро трећину СРЈ. Дакле, питали сте ме за тај дух који је испољио наш народ и наша војска. Верујем да је све то у души нашег народа, велика љубав према отаџбини, патриотизам и пре свега решеност да по сваку цену бранимо слободу. То је пре свега за нас војнике био задатак због кога смо се и школовали, за који се читав живот припремамо.

Када сам уписао Војну академију, а онда касније, када сам постао официр, мислио сам да никада неће бити рата у коме ћу учествовати. Такво је било то време у Југославији. Нажалост, догодило се да сам учествовао у два. Што се тиче искустава из рата 1999. године и одбране од агресије НАТО-а, свега онога што су јединице Треће армије урадиле, морам да кажем да смо сви ми, ја као командант те армије и сви моји сарадници, добро знали ко нам је противник. Знали смо и ко стоји иза тог противника, знали смо какви су му циљеви и, оно што је најважније, знали смо да је то противник који је практично непобедив. Верујем да ће историја постављати питање да ли је НАТО-у требало ангажовање толиких снага да би напао једну малу земљу и њену војску, која је неколико стотина пута мања од те силе.

Дакле, знали смо шта нас чека. Као начелник Катедре оператике у Ратној школи радио сам са групом старешина, својих сарадника, на једном задатку, мислим да се звао „Стратегијска употреба Војске Југославије у одбрани од агресије са радикалним циљевима”. Иако је, да Вас подсетим, то било у време оне велике Југославије, радећи на том задатку студиозно и детаљно, дошли смо управо до сазнања да немамо реалних шанси, по свим параметрима, да се супротставимо НАТО-у. Због тога смо форсирани став да наша војска једини спас у случају сукоба са њима види у томе да сачува живу силу, да сачува технику и да покуша да наметне један дуготрајан рат, који у сваком случају за таквог противника није прихватљив. Наш противник је био састављен од националних армија из више земаља, свака има своје интересе и своје разлоге да тражи објашњење због чега њихови војници гину на нашем простору. То је била идеја водиља и то сам, у основној замисли за извођење одбрамбене операције Треће армије у одбрани југоисточног дела нашег бојишта, и дефинисао.

Дакле, преживети прве ударе, а знали смо да непријатељ сигурно располаже прецизним подацима о свим нашим циљевима, а затим, у судару на копну, ако до њега дође, покушати да нашом обученошћу, чињеницом да бранимо своју територију, чињеницом да су наши људи мотивисани да бране своју земљу, пружимо отпор који њему не би одговарао. Сва та искуства су велика, о њима треба посебно писати.

Сачували сте и људство и технику.

– Прво смо направили електронску карту Одлуке команданта армије, са тежиштем на Косову и Метохији и на југу Србије. На карти су биле уцртане све наше јединице, размештене према мојој одлуци, и на њој смо, на основу добијених података о координатама циљева, уносили те координате и долазили до позиција које ће бити гађане. Онда смо предузимали мере да те јединице померимо из тог рејона. Шта је ту важно? Све је зависило прво од тога да ли ћемо имати информације о циљевима који ће бити гађани. На сву срећу, имали смо их захваљујући нашим обавештајцима. Наравно, нисмо имали за све, али за оне прве циљеве који су гађани имали смо податке. То није никаква тајна, знамо да су у том периоду, спроводећи ону Бечку конвенцију о контроли, регионалној контроли наоружања, представници страних армија из нашег окружења долазили, да су у нашој земљи боравили бројни војни изасланици, да су били посматрачи ЕУ и њихове дипломате... Знали смо да су они лоцирали све наше стационарне циљеве, да имају координате. Било је логично очекивати да ће прва дејства кренути по тим циљевима. Захваљујући нашем обавештајцу генералу Јовану Милановићу, који је, као што знате, успео да дође до података за ону могућу агресију крајем 1998, у октобру, која је одложена, предвидели смо да ће вероватно више од 90% циљева остати и у новој варијанти агресије. Дакле, тај смо услов испунили.

Други услов је био да имамо стабилне и сигурне везе. То је био један од најтежих изазова за све нас. Знали смо са каквом техником за ометање, извиђање, прикупљање података, прислушкивање и све остало располаже НАТО. Захваљујући нашим везистима, ту морам посебно да похвалим вод везе, посебно генерала Лазаревића, који је био изврстан везиста и разумео се у све то, ми смо тако дефинисали и поставили систем веза да смо за све време бомбардовања имали скоро свакодневне стабилне и сигурне везе, са изузетком незнатних прекида. Коришћене су све врсте наших веза, користили смо везе ПТТ-а, Железнице, Електродистрибуције, а користили смо и специјалне везе које су за потребе старе Југославије биле инсталиране на простору наше земље, а самим тим и на Космету. Поред тога, Лазаревић је као врсан везиста, још као командант 319. пука везе у Нишу, радио на једној новини. Он је на мобилним возилима постављао уређаје тако да су она могла да замене радио-релејна чворишта и чворишта везе која ће евентуално бити уништена. Онда је ту мобилну везу постављао у непосредној близини тих обје-

ката где су била чворишта, рецимо на Јастрепцу, на Мокрој гори, по читавој зони армије. Чим је уништен центар везе на Јастрепцу, та возила су укључена и ми смо у истом тренутку наставили да користимо везе. То је само један од примера нашег умећа и сналажења. Наравно, било је и прекида, први пројектили НАТО-а погодили су не само војне него и цивилне циљеве, погодили су све поште, стационарне центре везе који су углавном били у касарнама. Редовно су гађали и наше радио-релејне центре, све оно што је било потребно за функционисање везе, и тада је долазило до малих прекида. Ти прекиди су трајали два-три сата, док их наши врсни везисти нису поправили. Дешавало се да буде погођен неки мост, испод мостова увек иду и везе ПТТ-а, ту је такође долазило до прекида, али ми смо користили везе Железнице, које нико није знао, као и везе Електродистрибуције. Свакако, испунили смо и тај услов сигурних веза, а наш непријатељ тек треба да изучава како смо у томе успели.

Следећи проблем је био добар избор положаја за наше јединице, као и њихово увежбавање у премештању с једног на други положај. Јединице су имале један основни и по неколико резервних положаја, имали су очекујуће положаје итд. Све је то било увезано, тако да су оне могле, на одређени сигнал, да приступе измештању. Чим бисмо добили информацију о могућим дејствима, уносили смо је у електронску карту, крстић је показивао шта ће бити гађано, по распореду једница одмах смо знали која је угрожена, а онда су наши оперативци, имали смо посебан тим оперативаца који су то радили, звали команданта, издавали смо наређења и јединица се померала. Тако смо избегли многе реалне опасности. Некада се дешавало да се због померања једне јединице морао завртети читав круг, па смо померали и неке друге, тако да нико не буде угрожен. Наравно, није било нимало лако покретати оклопне јединице, ни артиљерију... Јединице су то изузетно добро радиле. Више од 500 разних положаја је направљено у Приштинском и у Нишком корпусу. Треба рећи и да то није никакво пуко померање, већ је на сваком новом положају требало поставити неку макету, морали смо да налазимо начине да привучемо непријатељску авијацију на лажне мете, јер су они имали прецизне уређаје који су лоцирали рад мотора. Добијали смо уређаје за исцртавање зрачења топлоте и све што је потребно од војне индустрије и Милета Драгића. Онда смо на лажни положај постављали, рецимо, један оклопни транспортер и неколико лажних циљева. У тренутку када бисмо добили информације о путањи непријатељских авиона, тај транспортер би активирао свој мотор, радио неколико минута, затим се склањао и гасио мотор. Лажне мете би преузеле одашиљање енергије, а непријатељски авиони су их скоро непогрешиво уништавале. Био сам присутан на десетине положаја, удаљен свега 200 метара од места где је НАТО авијација бесомучно гађала лажне положаје.

Радили смо и на примени мера маскирања и на стратегијском, и на оперативном и тактичком нивоу. На оперативном нивоу наредио сам да се направе обилазнице за све мостове и све критичне деонице на путевима у зони одговорности Треће армије. У случају да, рецимо, буде погођен мост, комуникација је могла одмах несметано да се одвија. Радили смо и маскирање најважнијих објеката изменом њихове физиономије, постављањем маскирних мрежа, задимљавањем... Међутим, суштина је да су јединице Приштинског корпуса и Нишког корпуса предузимале читав низ мера и разних варијанти да обману авијацију. Да не спомињемо шпорете и старе камионе.

1

24–25. март
У 20.00 часова
ваздушне снаге НАТО-а
започеле су агресију
на СРЈ. Гађани војни
аеродроми у Приштини,

Подгорици, Батајници, Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“, фабрика авиона „Утва“ у Панчеву, подручје Косова и Метохије, Београд, Нови Сад, Ниш, Прокупље, Лесковац, Подгорица, Сомбор, Суботица, Крагујевац, Лучани, Ужице, Херцег Нови, Куршумлија.

2

25–26. март

ПРИШТИНА

Гађани војни и цивилни циљеве у Београду, Приштини, Нишу, Лађевцима, Краљеву, Ђаковици, Крагујевцу, Косовској Митровици, Панчеву, Даниловграду, Призрену, на Букуљи код Аранђеловца...

3

26–27. март
Гађани војни и цивилни
циљеве у Београду,
Приштини, Призрену,
Њилиану, Алексинцу,
Чачку, Крагујевцу,
Сомбору, Нишу,
Лесковцу, Подгорици и
другим местима.

4

27–28. март

На мети фабрика авиона „Утва“ у Панчеву, батајнички аеродром и бројни циљеве у широј околини Београда и Сомбора.

5

28–29. март
Гађани фабрика
„Слобода“ у Чачку,
цивилни и војни циљеве
на Косову и Метохији,
нарочито Приштина,
шира околина Београда,
Степојевац, Обреновац,
Умка, Сремчица.

6

29–30. март

Гађани околина Лесковца, Панчева, Горњег Милановца и Подгорице, центар и околина Приштине и Ђаковице и Пиротски округ.

7

30–31. март
Гађани погон фабрике
„Здравље“ из Лесковца,
зграда МУП-а, Јастребац.

8

31. март – 1. април

Гађани Пећ и друга места на Косову и Метохији, шири рејон Приштине, Батајница, Подгорица, Нови Сад, Витина, Панчево, Ниш.

9

1–2. април

ВАРАДИНСКИ МОСТ

Срушен Варадински мост који је спајао Петроварадин и Нови Сад, погођен мост на Дунаву код Бешке. Гађани центар Београда, Куршумлија, Приштина.

10

2–3. април

Срушен „Мост слободе“ у Новом Саду, оштећен мост „25. мај“ између Бачке Паланке и Илока. Гађано више циљева у Београду, Панчево, Смедерево, Рашка, Приштина.

У том смислу је испољена невероватна креативност.

– Заиста јесте, и треба нагласити да је то заслуга тих људи, није то заслуга генерала Павковића, команданта армије, него су они били толико креативни да не можете да схватите шта су све измишљали и тако се спасавали. Напоменућу и да смо врло лако изучили интервале налета НАТО авијације, знали смо када се најчешће појављују, када имају паузу, колико траје пауза... То нам је било од огромне користи у довођењу 252. оклопне бригаде из Краљева. Бомбардовање је већ било у току, требало је неопажено да доведемо бригаду од 300 тенкова на простор КиМ. Па ту имате неборбени део, па борбени део... Та акција је изведена у сарадњи са командом Прве армије и са том бригадом, био је ту потпуковник Младен Божић, сећам се његовог имена јер желим да истакнем једног хероја, он је био командант те колоне. Тенкови су дошли на три воза, пругом од Краљева, преко Лешка и Косовске Митровице, тако што смо пребројали колико има тунела, колико су они дуги, па смо композицију пуштали тако да су се, чим добијемо сигнал да надолази удар авијације, возови склањали у тунеле и чекали да прође узбуна. Било је ту и других проблема, налазили смо локаторе на прузи, па је колона заустављана. Скоро три-четири дана је трајало пребацивање, а када је колона успешно стигла и један њен део освануо код Клине, а други код Штимља, НАТО планери су занемели.

У то исто време на градским трговима широм земље излио се народ, који је својим духовним отпором стао уз своју војску. Колико су Вам, док су се водиле жестоке борбе на Косову и Метохији, значиле слике људи који кличу својој војсци на трговима, својим телима штите мостове, носе мете на грудима?

– То је било невероватно време, за нас је то био огроман подстицај. Били смо одушевљени њиховом храброшћу. Тај народ је пре свега био надахнут патриотизмом, једноставно су пркосили непобедивој сили. Верујте да смо и страховали за те људе. Нисам ја био сигуран да неће гађати мост на коме су људи, исто као што су гађали сваки други. Њихов командант Весли Кларк је тражио да када почне агресија први *џомаха*к буде бачен на Теразије. Пазите какви су то умови. Зато сам страховао за те људе, али смо сви ми на њих били поносни, они су нам давали снагу, они су нас мотивисали. Па када могу деца у мајицама са нацртаном метом да усред рата ходају по Београду, играју уз музику на трговима, шта је онда требало ми да радимо. Верујем да је то био најдиректнији показатељ стања духа нашег народа, колико је наш народ у то време свим средствима био решен да брани земљу.

Да ли се то ми Срби истински уједињујемо само онда када нас сколи некаква велика несрећа?

– Изгледа да је тако. И штета што је тако. Ево, морам да упоредим нас и Шиптаре, они су по том питању потпуно другачији. Када су у питању њихови виши интереси, они су толико јединствени да ви то не можете да схватите. Да ли међу њима има несугласица? Има великих несугласица и великих сукоба, али када је требало да се уједине против Срба, то су сви здружно прихватили. Требало би да извучемо поуку из тога. Интерес државе је на првом месту, а онда интереси партија. Било би важно те интересе странака подесити према интересима државе, барем око питања о којима не треба уопште дискутовати, попут слободе и одбране.

НАЖАЛОСТ, ВИДЕЛИ СМО ДА ПРАВДА НИЈЕ ПОДЈЕДНАКА ЗА СВЕ, ДА КРИТЕРИЈУМИ НИСУ ИСТИ ЗА СВЕ. НАПОМИЊЕМ ДА СМО МИ ПРВИ ЗЛОЧИН ПРОЦЕСУИРАЛИ НАКОН САМО ДВА ДАНА ОД ПОЧЕТКА РАТА. АМЕРИКАНЦИ СУ У ИРАКУ ПРВИ ПУТ ПРОЦЕСУИРАЛИ РАТНИ ЗЛОЧИН ПОСЛЕ ДВЕ И ПО ГОДИНЕ. ЗНАЧИ, ЊИМА ЈЕ ТРЕБАЛО ДВЕ И ПО ГОДИНЕ ДА СЕ ЛАТЕ МЕЂУНАРОДНОГ РАТНОГ ПРАВА, А МИ СМО ПОД ЊИХОВИМ БОМБАМА ДВА ДАНА НАКОН ПОЧЕТКА АГРЕСИЈЕ ВЕЋ ПОКРЕНУЛИ МЕХАНИЗАМ ФУНКЦИОНИСАЊА РАТНОГ ПРАВА.

Српску војску су поштовали и дивили јој се почетком тог истог 20. века војсковође аустријског царства, немачког такође... Које су то одлике српског војника које је показао и током НАТО агресије? Чувена мартовска класа заслужује посебну пажњу.

– Сви знамо како су страни државници и команданти непријатељских војски оцењивали јунаштво наше војске у Првом и у Другом светском рату. О Другом светском рату се врло мало говори, и ту је победу извојевала једна сјајна војска. Наш војник је частан, поштен, храбар војник. Он је опредељен да брани своју земљу. Проблем настаје када се у војску умеша политика, онда може да дође до колебања. За време агресије имали смо покушај дезертерства, ту се умешала политика, странке, разне подметачине... Из Расинског одреда један батаљон се подигао са положаја, напустио положај и дошао у Крушевац.

Ви сте се њима обратили чувеним говором, ако се не варајем.

– Био сам у том тренутку у Београду, Лазаревић ми је рекао да је дошло до дезертерства. У ствари шта се десило? Десило се да су политичари умешали своје прсте, поједине странке су по Крушевцу прошириле гласине како полиција туче родитеље и родбину војника који се налазе на ратиштима, да има деце разних политичара и бизнисмена која нису отишла на ратиште итд. Све су то биле лажи, али су умешале војску, они су се подигли и с оружјем кренули ка Крушевцу. Наша полиција је покушала да их заустави, али није успела. Они су били спремни да отворе ватру, а ми смо их пустили да иду. Све време док се та колона кретала са Рудника преко Косовске Митровице, Рашке, Копаоника и Бруса, авиони НАТО су је надлетали. Ухватили смо и разговор између њихових пилота: „Немојте да

11

3–4. април

БЕОГРАД

Гађани градска топлана у Београду, околина Београда, Нови Сад, мост на Дунаву код Бачке Паланке, село Богutowaц код Краљева, фабрика „Слобода” у Чачку, Панчево, Смедерево.

13

5–6. април

Гађани дом здравља и стамбени објекти у Алескинцу, Ниш, Куршумлија, више цивилних објеката и репетитор код Новог Сада, Сомбор, Лозница, Приштина, Призрен, Краљево, Панчево, Крагујевац, Ужице.

15

7–8. април

ЂУПРИЈА

Гађани Београд, околина Краљева и Сомбора, Ђуприја, Ужице, Лучани.

17

9–10. април

Гађани предајник РТС-а „Голеш” код Приштине, железничка станица у Косовом Пољу, шире подручје Београда, Приштина.

19

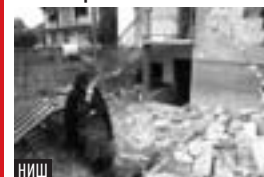
11–12. април

Гађани Куршумлија, Крагујевац, градска топлана и погони Индустије „14. октобар” Крушевац, Нови Сад, Панчево, Приштина, Ђуприја.

11

12

4–5. април

НИШ

Гађани цивилни аеродром и шире подручје Београда, индустријска зона у Нишу, хемијска индустрија „Милан Благојевић” из Лучана, Рашка, Приштина, околина манастира Грачаница, Ђњилане, Косовска Митровица, Нови Сад, Сомбор.

14

6–7. април

Гађани фабрике „Милан Благојевић” и „Слобода” у Чачку, Приштина, Панчево, аеродром у Подгорици, Сремска Митровица, Нови Сад, Сомбор, Ниш и Београд.

16

8–9. април

КРАГУЈЕВАЦ

Гађани Београд, Нови Сад, објекти „Заставе” Крагујевац, Смедерево, Ваљево, Јагодина, Панчево, Призрен, Кориша, Глоговац, Исток, Косовска Митровица и Лепосавић.

18

10–11. април

Гађани Смедерево, Ђуприја, Крагујевац, Ваљево, Шабац, аеродром „Слатина” у Приштини, Грачаница, Пећ, Ђаковица, Исток. Оштећени бројни магистрални и железнички путеви.

гађате колону која иде са Косова, него гађајте оне који покушавају да их спрече”. Дошли су до једног села, ту негде између Крушевца и Бруса, спремајући се да наставе ка Крушевцу. Кренуо сам тамо са пет-шест људи из своје пратње и када сам стигао већ је прошла поноћ. Сећам се призора који смо затекли, већ је кренуло пијанство, било је и повремене пуцњаве, НАТО авиони су непрекидно кружили у ваздуху. Умешао сам се међу њих када је почела најжешће да се заговара прича да се крене на Крушевац и да се тамо разрачунавају са неким људима. Представио сам се, што је изазвало неверицу: „Ма какав Павковић, где ће он ту да дође”. Знао сам да међу њима има доста резервиста и резервних старешина из Билеће, који су ме познавали. Позвао сам их да иступе. Изашли су из масе и постројили се војнички. Питао сам их да ли могу да обезбедите ред и мир да могу да се обратим војницима. И они су то обавили. Обратио сам им се и рекао: „Ови који круже изнад нас не гађају зато што желе да подривате јединство војске. Да вас не подсећам какви су били ваши преци. Шта је проблем?” Навели су неколико проблема за које су веровали да постоје. Рекао сам им да ћемо све то решити у току ноћи и да сутра у осам сати буду на истом месту, да предају наоружање и опрему, да ће сви добити одмор. Тако смо и урадили... Наравно, откривено је десетак коловођа који су били припадници појединих странака, сви остали су се уредно вратили на положаје.

Постоји читава књига Ваших одлука које су у сагласју с међународним ратним правом, а које сте донели и применили као командант Треће армије. Да ли мислите да НАТО, који је колатералним штетама називао цивилне жртве и срушене градове, треба такође да буде процесуиран?

– Треба да буде процесуиран свако ко је учинио било какав злочин. Ако неко сматра да гађати са неке велике висине, наносити штету, убијати људе, нису злочини – онда је то поражавајуће. Наша држава је покренула оптужницу, али је она, захваљујући неким политичким одлукама, касније обустављена. Наравно да су то за мене били злочини. Ако ви гађате насељена места, људе, аутобусе, возове, комуникације, ако у насељеним центрима, у насељеним местима бацате касетне бомбе, све то треба да буде на неки начин процесуирано. Нажалост, видели смо да правда није подједнака за све, да критеријуми нису исти за све. Напомињем да смо ми први злочин процесуирали након само два дана од почетка рата. Американци су у Ираку први пут процесуирали ратни злочин после две и по године. Значи, њима је требало две и по године да се лате међународног ратног права, а ми смо под њиховим бомбама два дана након почетка агресије већ покренули механизам функционисања ратног права.

Треба рећи, истине ради, да постоје примери витештва и међу официрима земаља чланица НАТО-а, грчки официр који је одбио да бомбардује Србију Маринос Рицудис, француски пуковник Жак Огар... Да ли је тешко у рату остати човек?

– Одајем признање људима које сте споменули. Позната ми је официрска част коју је испољио Грк, а знам доста и о пуковнику Огару. То су прави витезови, војници витезови, који имају своју част, а ту част су имали и наши официри. Штета је што су неки покушавали да то прикажу другачије, а и судови који су формиран, у којима смо ми суђени, гледали су на нас другачијим очима. Још пре почетка агресије 1999. ми смо изучили сва искуства из ратова на про-

сторима претходне Југославије. Знали смо да међународна заједница, да НАТО и сви они који су заинтересовани помно прате и да ће помно пратити све што се дешава у нашим јединицама. Ја сам то нашим војницима непрекидно говорио: „Водите рачуна, не може ништа остати сакривено, можете ви да прећутите нешто, али ће се сутрадан појавити неки снимак, појавиће се нешто што ће вас демантовати у томе”. Војници су заиста водили рачуна о својим поступцима, убеђен сам у то. Не заборавите да је у Трећој армији било Муслимана, било је и Албанаца, Хрвата, Мађара, Русина, Црногораца... Дакле, сви су се они понашали у духу кодекса, у духу правила и прописа о међународном ратном праву. На Космету 1998. године ја сам први 29. априла издао наређење о примени хуманитарног ратног права у јединицама, када војска још није учествовала у сукобима, а 1999. године издали смо на десетине таквих наређења. Суд који нам је после рата судио није та наређења уважавао, већ је закључак био да та наређења потврђују да су се дешавали такви случајеви. Таква наређења се издају као превентива, а могу се и више пута понављати. Јер, није гаранција да без обзира што је наређење издато, без обзира што је то речено војницима, да се неће десити неко кривично дело, онда их поново треба упозорити... Морам да кажем да су наши војници били прави, часни војници, сви који су били у Трећој армији.

Изречена ми је казна затвора 22. године. Достојанствено сам је прихватио. Био сам челни човек те армије, ја сам био на врху те пирамиде, ја одговарам за све шта се дешавало. Зато подвлачим да 99% војника није починило никакав злочин. Они који јесу, добили су заслужене казне. Навешћу вам један пример. На једном од пунктова које смо имали на КиМ, који су контролисали улазак и излазак свих цивила, војника и полицајаца, заустављено је возило са цивилним таблицама. У њему је био потпуковник који је, када је полиција наредила да изађе да преконтролишу возило, дао гас и почео да бежи. Полиција је отворила ватру и убила га, то се десило према Мердару, код Подујева. Утврдили су да је то потпуковник који је у возилу имао украдену робу. Један потпуковник је наредио да војници пуцају на цивиле, и он је кажњен. Хоћу да кажем да је било таквих случајева, али то не можемо преписати Трећој армији. Посебно не злочин силовања, за који су нас судили, прогон становништва итд. Безбројни су примери. Када би Албанци смели да проговоре како се војска понашала према њима, какву им је помоћ пружала, чули бисте невероватне приче. Чега се све војска одрицала да би они имали да једу, да се греју... Имамо небројане примере, попут Диковићевог, чија је бригада у Глоговцу и околним селима збринула 25 хиљада људи, локалног становништва...

Знам да им је и струја обезбеђивана, да им је достављана храна...

– Све им је војска обезбедила.

Генерал Љубиша Диковић је у свом сведочанству за едисију „Ратник” рекао да се дешавало да када војници донесу храну у село, терористи отворе ватру на њих.

– Тако је било. Сећам се да сам обилазио неке наше јединице код Качаника, у склопу 243. механизоване бригаде. Дошли смо на положај противоклопног одреда, ту су била оруђа, положаји војника, уређен основни и резервни, а у непосредној близини, једно 200 метара одатле, налазиле су се неке куће. Питао сам имали ли људи у њима, кажу

– има. Питам зашто нисте те људе опоменули да се одатле склоне. Кажу јесмо, али нису хтели да разговарају са нама, закључали су се у кућу. Послао сам војнике да поново разговарају са мештанима и објасне да није сигурно да остану у кућама. Неки од њих су нас послушали, схватили су да само желимо да их заштитимо, други нису хтели. Они први су се, када је прошла опасност, вратили у своје куће. То су били уобичајени поступци војске на терену. Касније су нам приписивали ствари за које заиста нисмо били одговорни, како смо пратили где цивили иду, шта раде, водили пописе, протеривали их...

О нашем односу према албанском становништву на КиМ могу да одговорим у

једној реченици, а могу и мало дуже. У једној реченици бих рекао да нико из тог шиптарског окружења, ни команданти ОВК, ни политичари, није прозвао ни војску, нити било ког команданта из војске да је чинио некакве злочине према шиптарском становништву. То сам доживео јер сам с њима био у Хагу и они су мене тамо уважавали. Било је, нажалост, појединаца који су то чинили, али војска као војска није.

Ми смо много помагали становништву. Покушавали смо и 1998. да у контактима са њима објаснимо шта значи појава терориста. Могу да кажем да је више од 70 процената шиптарског становништва у њиховим селима, у тим првим данима, одбијало сарадњу са терористима. Али терористи су имали другачији метод, они су их присиљавали. На пример, упали су у мирно село Кореница, које се налази код Ђаковице, деца иду у школу, људи ору, а одатле два километра воде се борбе. И онда терористи уђу у то мирно село, направе заседу, пуцају на полицију, пуцају на војску, војска и полиција реагује, одговоре на тај напад и то село се полако увлачи у сукоб. Или дођу, окупе мештане и кажу да морају да приступе том покрету, морају да им дају одређене таксе, мислим око три процента за све који су радили. А ако су одбијали да то ураде, онда су их малтретирани, исељавали, неког убијали, вређали пред породицом и тако даље.

Тако су постепено увлачена села. А онда су дошле наоружане јединице и улазиле у села, која су постајала њихове базе. Они се ту хране, ту спавају, ту беже после извођења терористичких аката и та села ми учржавамо на карти као терористичке базе, постају наша мета. Терористи су направили више од 700 таквих база. Тачније, нису то базе, то су утврђене зграде, са високим зидовима, са пушкарницама, са разним рововима, саобраћајницама. Тако је шиптарско становништво увлачено да се окрене против Срба.

И раније година, кад год је била нестабилна ситуација на КиМ, шиптарско становништво је увек напуштало ту територију. Људи из Метохије и метохиских села углавном су били пореклом из Албаније и имали су тамо родбину. И они су увек ишли у Албанију, други су ишли у Македонију, неки у Црну Гору, а неки су бежали у Србију. Али су се и враћали, као што су се вратили и 1999. године.

Да ли можете да издвојите тренутак кад Вам је било најтеже?

– Било је више таквих тренутака. Најтежи тренутак ми је био када сам сазнао да војска мора да напусти Косово. То сам тешко поднео. Свака погибија војника и сазнање шта се десило за мене је био тежак тренутак. За 78 дана рата ми смо само у два случаја имали такву ситуацију да је на једном месту погинуло више војника. Нисмо имали масовне губитке, мада смо се сви тога највише плашили. У два наврата нам је погинуло одједном осам војника. Наши су губици углавном били појединачни. Ту не говорим о ономе што се дешавало на Паштрику, током операције „Стрела 2”, када је стратегијска авијација НАТО-а практично затрпала читав положај војника, затрпала је кућу у којој је било 30 војника. Уследила је надчовечнска борба да се они извуку, ангажовани су ватрогасци који су под бомбама долазили из Призрена да водом прскају праšину како би војници могли да дишу, па онда инжењерија... Све је то рађено под бомбама, с једне стране. А с друге, под нападима терориста из Албаније – та је кућа била удаљена једва 300 метара од граничне линије, од карауле „Горожуп”. Ту је погинуо наш легендарни командант, начелник 549. механизоване бригаде потпуковник Бошко Лемиф. Да би успоставио везу, да би имао сигнал да извести команду, он је изашао из заклона и изложио се авионима који су га погодили. Када смо Лазаревић и ја кренули да обиђемо борце на Паштрику, дошли смо до места које се зове Ландовица, ту се налази онај споменик „Боро и Рамиз”, симбол српско-шиптарског пријатељства, ако се сећате, ту се пут одваја према караули „Горожуп” и ми смо кренули тим путем. Међутим, у то време стратегијски бомбардери су бомбардовали читаво подручје од карауле „Врбница” доле према Призрену, претварајући све у пепео и прах. Са нама је био и командант 549. бригаде пуковник Божидар Делић, који је добио сигнал да не можемо даље. Ту смо застали, пратили шта се дешава. Е тада ме је обузео највећи страх. Да будем искрен, очекивао сам да ће више од сто наших људи ту бити убијено.

Мислим чак да је једна таква информација и кренула.

– Да, јесте. Није се знало шта је са тим борцима. На срећу, сви ти људи били су само контузовани, пружена им је помоћ. Када су се опоравили и када им је понуђено да оду на одмор, већ им је дошла смена, они нису хтели да напусте положај. Ето, такви су били ти људи, њих стотинак су истински хероји, њихово чињење није могуће било чиме платити. За тако нешто не постоји цена. Такви тре-

20

12–13. април

ГРДЕЛИЧКА КЛИСУРА

Гађани железнички мост у Грделичкој клисури код Лесковца, Панчево, Нови Сад, Краљево, Чачак, Копанник, Приштина, Ивањица, Београд.

21

13–14. април

Гађани друмски и железнички правци ширег региона Пожеге, Чачка, Нове Вароши, Прибоја, Ужица, погони фабрике „Крушик” у Ваљево, Нови Сад и Пирот.

22

15–16. април

Гађани „Петрохемија” у Панчеву, Приштина, Подгорица, Даниловград, Суботица, Нови Сад, Смедерево, Краљево, Параћин, Београд, репетитор „Голеш”, околина Приштине, Прешево, Бујановац, Прохор Пчињски, Београд, Бар, Врање, Бијело Поље.

22

14–15. април

Гађани избегличка колона Албанаца на путу Призрен–Баковица, Врање, Приштина, Крагујевац, Ваљево, Ужице, Крушевац, Београд, Чачак, Куршумлија, Ниш, Краљево, Алексинац.

24

16–17. април

Гађани Приштина, Гњилане, Врање, Клина, Нови Пазар, Бујановац, Баковица, Краљево, Ваљево, Ужице.

26

18–19. април

Гађани центар Новог Сада, Урошевац, Приштина, Бачка Паланка, Суботица, Краљево, Обреновац, Параћин и Сремска Митровица.

28

20–21. април

БЕОГРАД

Гађани КБЦ „Драгиша Мишовић”, привредни објекти у Београду, „Жежељев мост” у Новом Саду, војно-цивилни Аеродром „Поникве” код Ужица, Ваљево, Краљево, Чачак.

29

21–22. април

Гађани шира околина Баковице, компанија „Крушик” и железничка станица у Ваљево, Аеродром „Батајница”, железнички мост на Сави који спаја Остружницу и Јаково.

30

22–23. април

БЕОГРАД

Гађани зграда РТС-а и велики број општина у Београду, Краљево, Крушевац, Ужице, Ниш, Нови Сад, репетитор на Црном врху код Јагодине, шира околина Приштине и Врања.

32

24–25. април

Гађани Краљево, Ниш, Лучане, Лозница, Београд, Врање, Сурдулица, Нови Пазар, Приштина.

34

26–27. април

Гађани ТВ репетитор на Иришком венцу, Нови Сад, Улцињ, Сомбор, Бачка Паланка, Краљево, Ужице, Косјерић, Београд, мост „25 мај” у Бачкој Тополи, Беочин и шира околина Приштине.

36

28–29. април

Гађани Косовска Митровица, Приштина, Подгорица, Сомбор, Гњилане, Призрен, Нови Пазар, Београд, Пожега, Нови Сад, Пожаревац, Подујево, Бешка, Смедерево, Куршумлија, срушен је мост у Грделичкој клисури.

38

30. април – 1. мај

Гађани сателитска станица у селу Прилике код Ивањице, Ужице, путнички аутобус код Краљева, Пожега, Трстеник, Беране, Сомбор, околина Београда, центар Панчева.

31

23–24. април

НОВИ САД

Гађани Прокупље, шири рејон Приштине, аеродром и машинска индустрија у Нишу, рафинерија нафте и „Жежељев” мост у Новом Саду, Нови Пазар, Краљево.

33

25–26. април

Гађани Инђија, Бокоаторски залив, Нови Сад, Сомбор, Ваљево, Алибунар, Приштина.

35

27–28. април

СУРДУЛИЦА

Гађани густо насељени део Сурдулице, Куршумлија, шири рејон Приштине, Косово Поље, Баковица, Лебане, Клина, Зубин Поток, Београд, Пожега, Подгорица.

37

29–30. април

БЕОГРАД

Срушен ТВ торањ на Авали, зграда Генералштаба ВЈ и Савезне владе у центру Београда, Прокупље, Рашка, Ниш, Куршумлија, Нови Сад, Сурдулица, Приштина, Вршац, репетитор на Маљену, Инђија.

нуци су ми били најтежи. Тешко ми је било и када је бомбардован Алексинац, у првим тренуцима сам мислио да га бомбардују пошто сам ја одатле. Моји су ме убеђивали да то није разлог. Био сам тамо, нисам могао да препознам део града који су сравнили са земљом, у близини се налазила зграда у којој је становала моја породица, мајка на једва сто метара одатле... Све су то тешки тренуци за човека и војника... Кажем, најтежа је ипак била одлука да се повучемо са Космета. Када сам видео војску у покрету и сав тај народ који је ишао за својом војском. То је било заиста тешко.

Поменули сте повлачење Војске Југославије са територије Косова и Метохије. Сећам се да смо два дана касније радили први интервју на Јастрепцу. Било је очигледно да код Вас, али и Ваших најближих сарадника, високих официра, постоји изражено незадовољство.

– Увек сам о томе говорио. Док су се водили преговори, на Паштрику је вођена невиђена битка. Да ли је то нормално? Док ви разговарате о потписивању мира, они вас нападају толико жестоко да једноставно не знате шта да радите. Терористи су интензивирали нападе нарочито из прирзеног поља, нападали су све по дубини како би обезбедили пробој преко Паштрика. Због свега тога био сам дубоко убеђен да до потписивања споразума неће доћи. Исто тако, знао сам да Трећа армија може да издржи колико год буде требало. То сам рекао и председнику Милошевићу. Он ми је одговорио: „Знам да ви можете, али не може Србија”. Да смо издржали још двадесетак дана и данас мислим да би дошло до промене у односима и размишљањима светских моћника.

Чак и у оквиру самог НАТО-а?

– Да, можда и у оквиру самог НАТО-а. Ако ништа друго мислим да би се напади смањили, а можда би се прекинуло и са бомбардовањем. Међутим, када је објављена вест о потписивању Кумановског споразума, нисам био расположен. Било ми је драго, негде у дубини душе, што је бомбардовање прекинуто, што ће стати убијање мојих војника, али је у подсвести роварило питање – шта ће се сада десити!? Шта нам тај прекид бомбардовања, тај мир који смо потписали, доноси? Шта доноси народу Космета, шта доноси војсци, шта доноси држави, шта ће бити са КиМ? Да ли ће друга страна поштовати тај споразум који је потписан? Та моја бојазан се показала оправданом, ништа из Кумановског споразума није испоштовано, ни једно једино слово... Притом имате светску организацију, Савет безбедности, гаранције да ће се обезбедити повратак Срба, да ће се обезбедити сигурност сваком човеку на Ко-

смету, а већ првог дана су почела убијања. Првог дана после потписивања споразума хорде терориста из Албаније почеле су да улазе и да убијају Србе. Пазите, у Ђаковици је било и убистава Албанаца, разрачунавали су се међу собом. Вероватно су знали зашто то раде.

До споразумом предвиђеног разоружавања није дошло? – Није, само се убијање наставило. Почели су да стижу извештаји из јединица, нарочито ми је помоћник за информисање и морал пуковник Мирко Старчевић стално слао извештаје шта народу прети, какво је незадовољство код војске, да војска неће да преда наоружање, да старешине неће да се повлаче са Космета... Да народ хоће да крене са

војском... То су била тешка питања, ја нисам могао да разрешим проблеме који су везани за народ. Писао сам нашим у Генералштабу, молио да се предузму мере, да представници власти дођу да разговарају са људима, да буду ту. Нешто је и урађено у том смислу, долазили су људи, али ништа није успело да заустави тај народ. Кренуло је измештање. Та борбена радња измештања јединица са КиМ није позната у ратној пракси. Повлачење је једно, овде сте једну целу јединицу оперативног нивоа, која је у то време бројала, говорим само за Приштински корпус, око 50 хиљада људи, са свом ратном техником, са свим ратним потенцијалима и храном, и ако хоћете горивом и муницијом, све сте то морали са једног простора да пребаци-те на неки други, и за то су вам дали десет

дана. Пазите, десет дана да напустите територију Космета, такав је договор био, и да повучете све своје јединице. Због тако кратког времена, због неефикасности КФОР-а, који је каснио и који се није придржавао договора, ми нисмо извукли део наших погинулих и рањених припадника. У врлетима Паштрика, у шумама Јуника и јуничких планина остало је на десетине тела наших погинулих...

Онда је требало Приштински корпус вратити на ледину, извести негде у Србију, не знамо где, па онда Нишки корпус вратити исто на ледину, немате га где... Формирали смо тимове који су одмах радили на процени где може Приштински корпус да се размести, који су то градови, који су то капацитети итд. Написали смо наредбу и отпочели са измештањем. Заправо, ја сам још пре него што је прекинуто бомбардовање почео да извлачим неке јединице. Ту сам ризиковао да оне можда буду и уништене – на сву срећу нису. Оне су биле размештене на ободу Космета, горе код Подујева, напустиле су Космет. Тако смо ми за десет дана, са једним даном прекида, изместили све јединице са КиМ. Извучено је више од две хиљаде тона убојних средстава, исто толико погонских средстава... То је све урађено у условима када су шиптарски терористи подивљали на Косову и Метохији. Шта се десило? Десило се да смо ми

морали да поштујемо време извлачења наших јединица у секунд, а да јединице КФОР-а нису долазиле на време. Тај празан простор Шиптари су користили, осетили су се моћним и почели су напади, чак и из оних села из којих их никада није било. Онда су још покушавали да се додворе тим командантима ОВК као првоборцима, па је највише напада било у призренском пољу, у Сувој Реци. Једна колона која се извлачила из Призрена на прилазима Сувој Реци била је нападнута и није могла да настави даље. Лазаревић ме је известио шта се дешава. Наредио сам да прекину са извлачењем и да заузму борбени распоред, да се напад одбије, и то жестоко, и да се створе услови да се настави са извлачењем. У Сувој Реци је нешто пре тог инцидента нападнута колона, тада је киднаповано, нестало, тридесет наших припадника, заробљено је на десетине возила итд. То КФОР није отпустио. Известио сам и Милошевића о томе. Имали смо ситуацију јужно од Урошевца, према Качанику, да су људи упадали до колена у мочварно тле... Слетели су хеликоптери КФОР-а. Знате ли ко је излазио из њих!? Прво су излазили припадници ОВК у новим униформама, са најновијим наоружањем и одмах трчали и запоседали српска села и убијали Србе, а иза њих су, прилично незаинтересовани за ситуацију на терену, излазили кфоровци. Тако је то време повлачења јединица било време хаоса. Нама је погинуло толико људи да једноставно нисмо могли да схватимо да припадници КФОР-а не могу ништа да учине да обуздају ситуацију. У свему томе појавио се пуковник Жак Огар. Нисам га, нажалост, упознао, нисам имао прилике, он је био из француског КФОР-а, командант Специјалних јединица. Они су већ дошли према Косовској Митровици и тамо на једном прилазу пре насеља Тавник, познатом шиптарском упоришту, блокирана је велика колона Срба са возилима, у којој су биле жене, деца, они који су покушавали да спасу живу главу. Били су нападнути са свих страна. Пуковник Огар је дошао и зауставио то крвопролиће, неке људе је пребацио хеликоптером, некима је омогућио да возилима наставе пут, довео их до Косовске Митровице и рекао им: „Наставите даље, ја не могу да вам гарантујем безбедност”. Таква је била ситуација. Ето, зато је он частан човек.

На некој скали између победе и пораза, где је све то што је Војска Југославије и пре свега Трећа армија урадила у време НАТО агресије?
– Рекао бих да смо извршили постављени задатак, а задатак Треће армије био је да одбраном југа Србије и Косова и Метохије на првом појасу, на тежишту напада 19 најразвијенијих и војно најспособнијих земаља, спречи њихов улазак копненим снагама на простор наше земље. У том смислу ми нисмо поражени. Извршили смо задатак. Битка на Паштрику за време трајања преговора била је очајнички покушај да се домогну макар педља наше територије, да кажу, ето због тога су потписали споразум, успели смо да заузмемо земљу. То се није десило. Нисмо им дозволили, нисмо капитулирали.

Морам да кажем да сам ја, такође, био против тога да војници буду ти који ће потписати Кумановски споразум. Ако повлачите војску с једног дела државне територије, то је државнополитичко питање и о томе треба да одлучују цивили, државници високог ранга, а не војници. Само то потписивање Кумановског споразума у први моменат личило је на потписивање капитулације, зато неки и говоре да је то била капитулација, мада нема никакве везе с тим.

Једна армија је поражена када су њени капацитети толико уништени да више није у могућности да пружа адекватан отпор, а то

39

1–2. мај

Гађани Приштина, Беране, мост на путу Пријепоље –Прибој код Нове Вароши, Нови Пазар, Шабац, Ремонтни завод у Чачку, мостови на Расини и на Јужној Морави у близини Крушевца, Нови Сад, Прокупље, Сомбор, Београд. Погођен је аутобус у селу Витановци код Краљева.

41

3–4. мај

Гађани Врање, Косовска Митровица, Приштина, аутобус на путу Пећ–Кула–Рожаје, Ваљево, Краљево, брдо Стражевица код Београда, Нови Сад.

43

5–6. мај

Гађани Краљево, Ниш, Јагодина, Косовска Митровица, Урошевац, Подгорица, Приштина, Прахово и инфраструктура према Косову и Метохији.

45

7–8. мај

БЕОГРАД

Гађани зграда кинеске амбасаде, густо насељена градска језгра, болнице, стамбене четврти, ТВ репетитори на Иришком венцу и Црвеном чоту, излетиште Бранковац, Панчево, Параћин, Сомбор, ужи центар Ниша, Сјеница.

47

9–10. мај

Гађани Ђаковица, Приштина, Липљан, Дечани, Пећ, Урошевац, Гњилане, Обилић, Штимље, Ниш.

40

2–3. мај

БЕОГРАД

Гађани Косовска Митровица, непосредна околина манастира Грачаница код Приштине, избегличко насеље код Куршумлије, трафостаница у Нишу, Ваљево, Нови Сад, Пријепоље, Краљево, Смедеревска Паланка, Сремска Митровица.

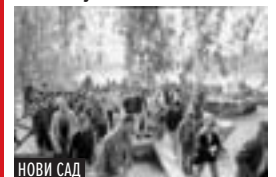
42

4–5. мај

Гађани Приштина, Ужице, Бајина Башта, фабрика „Крушик” у Ваљеву.

44

6–7. мај

НОВИ САД

Гађани привредни објекти, фабрика „Радиотон” у Липљану, Нови Сад, Вршац, Шабац, Пожаревац, Аеродром „Ниш”, Сремска Митровица, Грделица.

46

8–9. мај

Гађани ПТТ системи, производни капацитети, здравствене установе и стамбена насеља у Туприји, Краљеву, Нишу, Ковачици, Дечанима, Ваљеву, Чачку, Младеновцу, Ужицу, касарна „Радомир Путник” у Крагујевцу, Јагодина.

значи капитулација, то значи предаја наоружања, предаја знамења, застава, то значи одлазак старешина и војника у ропство... Имао сам прилике да видим документ, један план, који је наводно направљен у команди НАТО-а. Када прочитате тај папир једноставно не можете да верујете шта је написано, шта је све било предвиђено да се уради са нашим старешинама и са њиховим породицама...

Трећа армија је јединица која се више неће поновити у историји наше војске и државе, будите сигурни. Такву јединицу, са толико људи, која је функционисала као сатни механизам коме није недостајао ниједан шраф, где никада није било кашњења – такву јединицу је тешко поново створити. Са свим њеним припадницима сам био у добрим односима, безгранично сам веровао у своје сараднике, то су непоновљиви људи. Мој начелник штаба Љубиша Стојимировић, који је недавно преминуо, то је човек за свако поштовање. Сви моји помоћници су изузетни професионалци, изузетни људи, ја сам им безрезервно веровао. Нисам био официр који када изда наређење трчи да проверава да ли је све што треба и урађено, нисам био човек који воли да некоме соли памет. Командант корпуса Лаза, па онда Николић, сјајни официри и људи. Анализирајући све што се догађало, нигде нисам могао да нађем пропуст. Знате ли ви како је функционисало санитарско обезбеђење код нас? За време најжешћих бомбардовања рањеници су аутобусима превожени са Космета у нишке болнице, хеликоптерима и аутобусима у Београд. Санитарско обезбеђење наших повређених било је боље од оног које су Американци имали у Вијетнамском рату. Под најснажнијим дејствима, у року од сат времена сваком рањеном је пружена основна медицинска помоћ, у наредна три до четири сата и стручна специјалистичка помоћ, а после тога лечење у здравственим установама. Од '98. године на Косову су биле четири санитарске екипе, у Ђаковици и у Призрену су се смењивали лекари специјалисти. Ту је нашим војницима који су рањавани у сукобима са Шиптарима, али и Шиптарима, пружана помоћ, а то се наставило и за време рата.

Поносан на своју Трећу армију, радо сам похваљивао и награђивао њене припаднике. Уосталом, сви моји команданти бригада из '98. године касније су постали генерали.

Кажу да је права мера командовања подједнак однос поштовања према надређенима и према подређенима.

– Наравно, заиста сам се трудио да то постигнем. Дисциплинован сам војник, завршио сам све војне школе с најбољим оценама, имам све одличне службене оцене... Оба-

вљао сам све дужности од командира вода до начелника Генералштаба – верујем да одлично познајем војску.

Какав је био Ваш однос са председником СР Југославије Слободаном Милошевићем? Шта се дешавало 4, 5. и 6. октобра?

– Председника Милошевића нисам познавао и нисам се лично срео с њим све до 30. маја 1998. године. Тада сам први пут отишао, по наређењу тадашњег команданта Треће армије генерала Душана Самарџића, прво код Перишића, начелника Генералштаба, а онда смо заједно отишли код Милошевића. Тада сам био командант Приштинског корпуса, у мојој зони се десила противтерористичка операција, по нашим војничким правилима ја сам био командант који предлаже како ће се корпус употребити. Командант армије је то прихватио, па сам реферисао начелнику Генералштаба, и он је то прихватио, па смо онда сви ишли код Милошевића. Реферисао сам њему и свим осталима из државног врха, па су и они прихватили. Тада сам упознао Милошевића и о њему мислим све најбоље. Не улазим у његове политичке одлуке, али мислим да је то што је урадио у вези са Рамбуџеом, са свим претњама, са покушајем да на Космет дође НАТО, урадио као човек, као патриота – нико то не бих прихватио. Сличне дилеме муче и садашње руководство – борба за Косово и Метохију.

Дакле, нисам имао неки посебно присан однос са Милошевићем. Три пута сам разговарао са њим док сам био на Космету. Једном сам звао Ојданића па се јавио он, зато сам га известио о цивилима који напуштају КиМ. Рекао ми је да пустим нека иду... Напоменуо сам да нам то прави велики проблем, гомилање на граници, на положајима... Рекао је да ће то покушати да реши. Други пут сам га звао када је настао хаос приликом извлачења наших снага, то је већ био јун, 12. или 13. више се не сећам. Рекао сам му да прекидам извлачење све до даљњег, док се овде ситуација не среди. Предузео сам те мере и зауставио једну оклопну бригаду, наредио Лазаревићу да реши ту ситуацију. Следећи пут ме је звао он, чули смо се када су Руси долазили. Чуо сам да су они кренули из Републике Српске и да су прешли „Павловића мост”, али нисам знао ни где иду, ни шта се тачно догађа. Назвао је и питао: „Јесу ли ти дошли Руси?” Рекао сам да нису, објаснио је да треба да ступим у контакт са њима, да они морају до поноћи да буду у центру Приштине. Тада сам већ био у Куршумлијској Бањи, ту ми је било резервно командно место, сви су се већ повукли. Лазаревић, Ђаковић и Стојимировић су још остали горе. Сазнао сам да су Руси тек прошли наплатну рам-

**ВЛАСТ ЈЕ БИЛА
ИЗРАЗИТО СЕРВИЛНА
ПРЕМА ТОЈ УСТАНОВИ.
НИСАМ ХТЕО ДА
ДОЗВОЛИМ СЕБИ
ДА МЕ ХАПСЕ, ЈУРЕ
ПО ШУМАМА, ДА СЕ
КРИЈЕМ. ОПТУЖНИЦУ
САМ ПОТПИСАО
ПРЕ НЕГО ШТО САМ
ПОШАО У ХАГ. КАДА
САМ ТАМО СТИГАО,
ОПТУЖНИЦА ПРОТИВ
МЕНЕ ЈЕ ДВА ПУТА
МЕЊАНА. ЧУДО ЈЕ КАКО
ТО ФУНКЦИОНИШЕ,
ПРВО ВАС ОТПУЖЕ, А
ОНДА ПРИКУПЉАЈУ
ПОДАТКЕ... НЕ БИХ
НИШТА МЕЊАО, ЈАВИО
БИХ СЕ ПОНОВО.
ЧИСТОГ ОБРАЗА САМ
ОТИШАО ТАМО И
ПОКУШАВАО САМ ТО И
ДА ДОКАЖЕМ.**

пу код Ниша, прихватила их је наша полиција. Сећам се те ноћи, био је мрки мрак, киша је непрестано падала, наше јединице су се повлачиле са КиМ, биле су то непрегледне колоне, а за њима и између њих народ, трактори, кола, камиони... Није било шанси да се мимоиђу два возила. Назвао сам Лазаревића, рекао му да Руси долазе и да преузме потребне мере да обезбеди комуникацију од Мера како год зна, а наша нишка полиција, Трећи батаљон и војна полиција обезбеђивали су и водили колону у тим условима. После сат-два Милошевић ме је назвао са захтевом да га обавестим када Руси буду у центру Приштине. У неко доба јавили су се Лазаревић и Стојимировић, сећам се њихових речи: „Ево их Руси, стигли су, народ их дочекује, изашло неколико хиљада Срба, машу, износе храну, веселе се...” Предложио сам Милошевићу да Руси дођу на Аеродром „Слатине”. Тај аеродром је у то време држала 15. оклопна бригада, командант бригаде био је пуковник Младен Ђирковић, сада генерал, и њему су издати задаци да изврши све припреме да се Руси приме. У непосредној близини аеродрома налазила се касарна 192. ваздухопловне базе, која је била напуштена. Међутим, убрзо ми се јавио Стојимировић: „Овај командант Виктор Заврзин каже да је разговарао са Москвом и они су му наредили да се хитно окрене и врати назад.” Рекао сам да то не долази у обзир, да морају да их задрже како год знају и да их одведу на Аеродром „Слатине”. Они су то и уредили, одвели су их на аеродром и посели су положај. Наши из 15. бригаде били су са њима на положају док су они одмарали, тражили су само да танкирају возила. На аеродрому није било неких сукоба, пошто је био добро обезбеђен, наше јединице су све контролисале и Руси су сутрадан одмах почели да уређују аеродром, а онда су га и преузели. Међутим, шта се десило? Ови из НАТО-а, ваљда је Кларк наредио Џексону да обавезно дође да заузме аеродром, он је известио да је аеродром заузет. Једна извиђачка чета из енглеског контингента дошла је на улаз у аеродром, ови их нису пустили. Сутрадан је већ дошао Џексон, тајно се срео са Заврзином, и онда су се они договорили да поделе аеродром, пола да буде наш, ми смо држали контролни торањ, а све остале стазе држали су Енглези. Тако је почела та политика...

Каква је права мера односа војске и политике?

– У то време нисам доживео да се политика меша у војне ствари. Милошевић никада, осим када смо имали редовна реферисања или ванредне сусрете због решавања неких питања, потписивања неких указа, наређења, финансирања – није ништа тражио од војске. Никада ме није питао ни за једног генерала... Као врховни командант имао је право да позове на разговор било ког официра, тај би морао мене да извести, такав је протокол... Немам сазнања да се то дешавало. Немам сазнања да је он покушавао на било који начин да злоупотреби војску. А ви знате шта је он изјавио на суђењу у Хагу? Милошевић је на почетку свог излагања рекао: „Ја сам био врховни командант, ја сам командовао, ма какви генерали, ниједан командант не би требало да буде овде, ниједан генерал”. Он нас је једини бранио. Причао сам вам о 5. октобру, о свему шта се дешавало... Милошевић није никада рекао: Павковићу, треба да изађе војска, наређујем ти. Не, рекао ми је: *Павковићу, дај да видимо да заштитимо ове савезне институције, видиш шта се ради...* За тако нешто је било касно, дошло би до сукоба са војском, војска би морала да прође кроз ту масу људи...

49

11–12. мај

Гађани Косовска Митровица, Липљан, Ниш, Ваљево, Краљево, Чачак, Бајина Башта, Шабац, Београд, Пријеполје, Владичин Хан, Куршумлија, Вршац, Сомбор, Суботица, Приштина, Параћин.

51

13–14. мај

Гађани Приштина, Ђаковица, Бујановац, Липљан, Штимље, Урошевац, Дечане, Нови Пазар, Ниш, Лесковац, Земун, Стара Пазова, Врбас, Нови Сад, Велики Црљани, Ужице, Рашка.

53

15–16. мај

Гађане саобраћајнице и мостови у Приштини, Урошевцу, Косовској Митровици, Куршумлији, Јагодини, Бору, Бољевцу, Београду, Бујановцу, Новом Саду, Смедереву.

55

17–18. мај

Гађано шире подручје Београда, Приштина, Чачак, Краљево, Сјеница, Призрен, Велика Плана, Бор, Смедерево, Прахово, Врање, Ниш, Лесковац, Нови Сад, Владичин Хан, Шабац.

57

19–20. мај

Гађани мостови, путна мрежа и друга инфраструктура у Гори, Призрену, Бујановцу, Пећи, Рашкој, Косову Пољу, Истоку, Сремској Митровици, Обреновцу, Шапцу, Суботици, Новом Саду, Сомбору, Кикинди, Београду.

48

10–11. мај

Гађани Сјеница, Приштина, Рашка, Краљево, Чачак, Подгорица, Ужице, Косово Поље, Ваљево, Шабац, Панчево, Смедерево, Суботица, Сомбор, Београд, Велика Плана, Липљан, Клина, Андријевица, Житорађа, Ниш и Лесковац.

50

12–13. мај

Гађани привредни и цивилни објекти у Подујеву, Косовској Митровици, Лепосавићу, Краљеву, Крагујевцу, Нишу, Пироту, Приштини, Београду, Новом Саду, Панчеву и десетак градова на КиМ.

52

14–15. мај

Гађани Призрен, Лесковац, Пирот, Куршумлија, Житорађа, Алексинац, Краљево, Рашка, Крушевац, Ниш, Ђаковица, Липљан, Призрен, Чачак.

54

16–17. мај

Гађани већ разрушени циљеви у Призрену, Пећи, Ораховцу, Клини, Драгашу, Дечанима и Гори, као и Чачак, Краљево, Ужице.

56

18–19. мај

ПАНЧЕВО

Гађани цивилни и привредни објекти у Београду, Ваљеву, Призрену, Сувој Реци, Сремској Митровици, Шапцу, Обреновцу, Панчеву.

Они који су на власт дошли после 5. октобра почели су са злоупотребама војске, тек онда сам сазнао ко је све од генерала и команданата на разним нивоима прелетео код досоваца. Однос војске и политике мора да постоји, али у оном обиму који гарантује да војска извршава задатке који су јој дефинисани уставом и законима, и да политика само у том смислу и оквиру може да поставља задатке.

У Хаг сте отишли добровољно. Да ли данас преиспитујете ту одлуку?
– Не преиспитујем. У то време је у нашој држави клима била таква. Власт је била изразито сервилна према тој установи. Нисам хтео да дозволим себи да ме хапсе, јуре по шумама, да се кријем. Оптужницу сам потписао пре него што сам пошао у Хаг. Када сам тамо стигао, оптужница против мене је два пута мењана. Чудо је како то функционише, прво вас отпуже, а онда прикупљају податке... Не бих ништа мењао, јавио бих се поново. Чистог образа сам отишао тамо и покушавао сам то и да докажем.

Господине генерале, да ли је тешко носити Ваш крст?

– То само ја знам, право да Вам кажем. Нико од нас није безгрешан. Нисам ни ја, али се као професионалац сигурно нисам огрешио ни према коме у овоме рату, као ни у Вуковару... Напротив, моји сарадници то знају врло добро, они то не причају, али памте колико сам био строг према њима. Лазаревића знам у душу, могу да кажем да је он израстао испод мог војничког шињела, како се у војсци каже, он је човек који је заслужио највиша признања, немам речи како да га опишем... Нама је највише војника погинуло тако што су наилазили возилима на mine, зато што нису били опрезни на положајима па су им се Шиптари привукли. Колико год је Лазаревић предузимао неопходне мере, колико год је критиковао своје команданте, наређивао им, колико год су они водили рачуна, то се ипак догађало. С друге стране сам га и ја притискао, онда се он можда понекад и љутио, а ја му кажем: „Добро, Лазо, може ли то више, дај нека воде рачуна”. Стално смо им то говорили.

Помагао сам Шиптаре, помагао сам све, нисам лично никоме ништа наредио да уради што није било по пропису. Да сам знао да су се догађали и неки злочини, за које сам између осталог оптужен, њихови починиоци би били ухапшени. И ти Николићи, против којих тече поступак у Приштини, а ја сам већ осуђен због њиховог злочина. Некада се љутим и на своје органе безбедности, питам се како нису знали за неке ствари. Ако ништа друго, да ли је требало да прође неколико година па да у Хагу сазнам за то. Ако се нешто већ догодило, што ми ниси рекао: господине генерале имамо случај... Онда бисмо предузели мере које смо иначе предузимали. Ми имамо процесуиране злочине против Н. Н. лица, једноставно не знамо ко је починилац... Све смо покушали, видели да није била наша јединица, немамо трагова, нисмо хтели да то остане сакривено, него смо процесуирали Н. Н. лица, па када се открије ко је починилац, нека поступак иде својим током. Имамо обимну документацију о томе, записнике са састанака Оперативног ресорног штаба, наш рад у том смислу је тамо похваљиван, показали смо шта ради држава, озбиљна држава, како је организовала војску...

Злочин који је чинила друга страна остао је прилично некажњен.

– Злочини које су починили ОВК су далеко већи од свега онога што се нама приписује. Ти злочини су чињени, морам да кажем, из страсти

59

21–22. мај
Гађани Исток, Пожега, Краљево, Смедерево, Велика Плана, Бор, Грахово, Лазаревац, Београд, Шабац, Нови Сад, Суботица, Сомбор, шири рејон Приштине.

61

23–24. мај
Гађани електроенергетски објекти у Београду, Зубином Потоку, Гњилану, Урошевцу, Призрену, Ужицу, Приштини, Врању, Бујановцу, Костолцу, Новом Саду, Нишу, Сомбору и на Фрушкој гори.

63

25–26. мај
Гађани Ђаковица, Јагодина, Нови Пазар, Клина, Београд, Шабац, Бар, Бујановац, Приштина, Ђаковица, Липљан, Исток, Призрен, Штрпце, Ужице, Нови Сад, Куршумлија, Прахово, Лесковац.

65

27–28. мај
Гађани Вучитрн, Исток, Приштина, Сремска Митровица, Бор, Ужице, Лебане, Лесковац, Клина, Србобран, Суботица, Штимље, Деспотовац, шири рејон Београда, Алексинац, Пирот, Владичин Хан, Ниш.

67

29–30. мај
Гађани Краљево, Крагујевац, Нови Сад, Вучитрн, Прибој, Пожега, Ваљево, Сурдулица, Врање, Бела Паланка, Брезовица, Лесковац, Ђуприја, Косовска Витина, Гњилане, Приштина, Београд, Бољевац, Пирот, Ниш.

58

20–21. мај
Гађани цивилни и привредни објекти у Београду, оштећена швајцарска амбасада на Сењаку, Гњилане, Сомбор, Бачка Паланка.

60

22–23. мај
Гађани стамбени објекти, саобраћајна инфраструктура и телекомуникациони системи у Косовској Митровици, Београду, Лесковцу, Смедерево, Клини, Призрену, Истоку, Обреновцу, Сремској Митровици, Шапцу.

62

24–25. мај
Гађани Нови Сад, Ужице, Призрен, Гаџин Хан, Липљан, Ниш, Приштина, Београд, Обреновац, Црвенка, Сомбор. Уништено пет преносних капацитета за хидроелектрану „Бердап” и „Колубара” и термоелектране у Обреновцу и Костолцу.

64

26–27. мај
Гађани Приштина, Куршумлија, Штрпце, Звечан, Липљан, Зубин Поток, Бар, Гора, Ђуприја, Крагујевац, Зајечар, Бајина Башта, Косјерић, Лебане, Урошевац, Сува Река, Штимље, Пећ, Клина, Београд, Нови Сад, Сопот, Ниш, Аранђеловац.

66

28–29. мај
Гађани Алексинац, Приштина, Драгаш, Урошевац, Пећ, Вучитрн, Ужице, Ваљево, Куршумлија, Херцег Нови, Нови Сад, Вршац, Београд, Сремска Митровица, Ђуприја, Краљево.

и неког болесног задовољства. Видео сам неколико стра-тишта 1998. године, прво сам видео Клечку, плитко зако-пане кости жртава, које вире из земље... Гледао сам сведо-чење браћи Мазреку, причају како су силовали девојчицу пред мајком, како су убијали људе, како су их стрељали, како су се иживљавали на њима, секли им уши, спаљива-ли у кречани... Ти кривци су ослобођени. Видео сам ко-сти побијених у Волујку, бацани су са неке стене, кости су лежале помешане са смећем. Видео сам стратиште, тамо у Глођанима, када смо 1998. ушли на тај простор око Радо-њичког језера. Ту је и канал који прикупља одводне воде и слива их у језеро. Ту је постређано скоро тридесет Срба. Ту сам видео шта значи мучилиште, видео сам бодљикаве жице на којима су трагови људског меса, косе... Све то ми знамо, али шта то вре-ди... Ништа се није догодило – сви смо ту изашли, истражни органи снимили, предали смо документацију... Ништа, за такав злочин.

Нама никада нико није ништа преба-цио за оне који су настрадали на грани-ци, који су убијени на граници, никада, а нисам чуо ни да нас Шиптари за то оп-тужују. Сада се појављује Хашим Тачи, прича о не знам колико хиљада силова-них жена... То стварно није нормално, испада да је војска била на Косову да 78 дана силује жене. Па то су глупости, ако се неко иживљавао над женама то су чи-нили они. Имамо доказе како су у Ђако-вици силовали на свадби све живо што је било тамо. На суђењу код нас дошле су три жене да сведоче о силовању, не зна ниједна да објасни ко је силовао, како је изгледао, шта је имао на себи... Е сада сам ја крив што тако нешто нисмо спречили. Жртва је жртва, то никако не желим да умањујем, али све има своје.

Историја српског народа, и не само српског, бележи да је однос државе према војницима увек био једно у рату, а друго у време мира.

– Нажалост, тако је вазда било. Ништа се ту није проме-нило, од наших војвода који су страдали и других српских јунака, па све до скоро. С тим што пре 15 година ви нисте смели да споменете ни агресију, ни '99. годину, ни НАТО, ни то што се догађало. Какве Кошаре, каква херојска бор-ба, каква победа... Ми смо били провлачени кроз блато.

Доласком ове власти почеле су први пут да се обележа-вају годишњице бомбардовања, да се одаје пошта жртва-ма, да се поштују људи који су бранили ову земљу. Биће подигнути споменици који ће сведочити о јунацима рата 1999, додељују се и војне споменице... Шта би било да су они претходни остали на власти? Никада нико не би знао шта се заиста дешавало током рата 1999, шта на Кошара-

ма, шта на Паштрику, шта на читавој територији Срби-је... Данас војска можда није великог бројног стања, али је у сваком другом погледу то сада једна модерна војска, снажна, сачињена од искусних људи, опредељених да је и даље унапређују – да војска поново постане гарант сигур-ности и безбедности земље. Нажалост, нисам уверен да ће се питање Космета решити било каквим договором. По-знајем бит Шиптара, они су само добре слуге, али су зли господари... Нема са њима договора, неће се они никада договорити, они хоће да остваре своје циљеве, а ако то не добију, кренуће поново у сукоб... Када је КФОР стигао на Косово и када је ОВК тамо преузела главну реч, почели су да се разрачунавају са свим својим сународницима који су

предавали оружје 1998. Између осталог, оптужен сам и осуђен за то што сам на-водно ја разоружавао шиптарско цивил-но становништво, а наоружавао своје. Не може се са њима лако... Зато мислим да наша држава мора да инсистира на при-мени Резолуције 1244.

Како изгледа Ваш затворски дан?

– Сваки затворски дан је и монотон и уз-будљив, зависи шта радите. Постоји ту дневни распоред радног времена, као и у свим установама тог типа, као и у вој-сци, на изврстан начин... Устајање у одре-ђено време, онда чувари провере да ли смо живи. Тренутно доста времена про-водим у атељеу, сликам... Пуно читам, пи-шем, бавим се и спортом. Када се пролеп-ша време радићу вероватно напољу, ко-сити траву...

Мало људи зна да сте одувек сликали. Колико вам сликарство сада помаже?

– Причао сам вам једном да је требало да студирам Ликовну академију, па сам се ипак определио за Војну. Сада ми то што сликам заиста пуно значи. Сваки дан понешто ура-дим, насликам... Тако пролазе дани. Онако како је рекао и Жарко Лаушевић – година прође, дан никад.

Шта вам највише недостаје?

– Прво слобода, онда породица, па све остало... Већ сам 14. година у затвору, много су ми живота одузели, то се не може надокнадити. Када би бар знао зашто? Временом сам схватио да је некоме требало да будем кажњен. Људи, нажалост, не схватају суштину наших пресуда. Изрицање казне нама, који смо били у том предмету, јесте кажња-вање те државе.

То је, на свој начин, и продужено дејство агресије.

– Неко је томе кумовао. Не можете да признате кривицу за нешто за шта кривица не постоји. Не могу, по цену жи-

ВИДЕО САМ СТРАТИШТЕ, ТАМО У ГЛОЂАНИМА, КАДА СМО 1998. УШЛИ НА ТАЈ ПРОСТОР ОКО РАДОЊИЧКОГ ЈЕЗЕРА. ТУ ЈЕ И КАНАЛ КОЈИ ПРИКУПЉА ОДВОДНЕ ВОДЕ И СЛИВА ИХ У ЈЕЗЕРО. ТУ ЈЕ ПОСТРЕЉАНО СКОРО ТРИДЕСЕТ СРБА. ТУ САМ ВИДЕО ШТА ЗНАЧИ МУЧИЛИШТЕ, ВИДЕО САМ БОДЉИКАВЕ ЖИЦЕ НА КОЈИМА СУ ТРАГОВИ ЉУДСКОГ МЕСА, КОСЕ... СВЕ ТО МИ ЗНАМО, АЛИ ШТА ТО ВРЕДИ... НИШТА СЕ НИЈЕ ДОГОДИЛО – СВИ СМО ТУ ИЗАШЛИ, ИСТРАЖНИ ОРГАНИ СНИМИЛИ, ПРЕДАЛИ СМО ДОКУМЕНТАЦИЈУ... НИШТА, ЗА ТАКАВ ЗЛОЧИН.

вота, да признам нешто што нисам урадио. Нудили су ми нагодбе у Београду, нисам их прихватио, нисам могао.

Ви сте, у сваком случају, човек фасцинантне биографије. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте.

– Има тога пуно, не знам одакле да кренем. Завршио сам Учитељску школу у трајању од пет година, свирао сам виолину, гитару. Онда сам хтео да студирам Ликовну академију, па неку спортску школу, а како је та школа тада била у Приштини, родитељи ми нису дозволили. Тако сам отишао у Учитељску школу. Сестра ме је убеђивала да идем на Академију за позориште и филм... Онда сам одлучио да упишем Војну академију и када сам то рекао оцу, који је био војно лице, он се крстио. Мој отац је пензионисан као потпуковник. Покојни је, нажалост, био је артиљерац. Мени се опет свиђао тај ред, та дисциплина, систем уређених односа међу људима... Уписао сам Војну академију и нисам се показао. Био сам међу најбољим питомцима, ишла ми је математика, те природне науке... Онда сам засновао породицу... Није ме пратила срећа у приватном животу, али никада нисам дозволио да то утиче на мој посао. Могао сам да будем љут на било кога, али када се ради о послу, онда је то ишло нормалним током, без неких непримерених поступака према потчињенима, према било коме. Био сам прилично строг, то признајем. Био сам у Билећи девет година, у школи резервних официра. Тамо сам испекао занат...

То што је одредило моју професионалну каријеру је и чињеница да сам се увек задесио на неким дужностима у тренуцима када су се дешавале неке важне ствари. Када сам постао командант пука у Бањалуци 1994, био сам прво начелник штаба, дошла је наредба да се пук преформира у бригаду – 16. моторизовану. То је био обиман посао. У склопу тог преформирања требало је да изведем две показне вежбе, и то за војни врх, оне велике војске. Тада је адмирал флоте Бранко Мамула био савезни секретар, а генерал-пуковник Петар Грачанин начелник Генералштаба. На Мањачи сам изводио показну вежбу. То је било оно време када је донета одлука да се резервни састави позивају на обуку два дана, суботом и недељом. За та два дана требало је да их прихватите, да поделите наоружање, да формирате јединице, да изведете обуке на водном и на четном нивоу, и обавезно су на крају предвиђена гађања. Пазите, два дана је заиста мало времена, а ви треба да изведете вежбу, да им у року од три сата са једног места покажете шта је потребно да ураде... Извео сам ту вежбу, Мамула је био задовољан, одао ми је признање. Тако је кренуо мој успон...

После девалвације многих вредности којима смо били сведоци, шта је то у шта Ви и даље успевате да верујете?

– Верујем пре свега у ову државу, верујем у нашу војску. Ја сам војник, потичем из војничке породице. Војник сам и волим војску. Верујем, право да вам кажем, у људе. Упркос свему.

Ипак?

– Верујем и у будућност, мора се веровати, мора да постоји нека вера у будућност. Можда је за мене касно, време пролази, али морамо да верујемо. Живот другачије не би имао смисла. |

69

31. мај – 1. јун
Гађани Београд, Крушевац, Сурдулица, Призрен, Бујановац, Пећ, Драгаш, Вучитрн, Нови Сад, Шабац, Зубин Поток, Приштина, Врање, Нови Пазар, Кикинда, Панчево, Смедерево.

71

2–3. јун

Гађани привредни објекти у унутрашњости земље, Приштина, Србобран, Нови Сад, Куршумлија, Мерошина, Јагодина, Ђуприја, Косовска Витина, Призрен, Смедерево, Велика Плана.

73

4–5. јун

Гађани Приштина, Сремска Митровица, Ириг, Богатић, Шабац, Београд, Сува Река, Ђаковица, Ужице, Ивањица, Урошевац, Призрен, Дечани.

75

6–7. јун

Гађани Ђаковица, Сува Река, Урошевац, Дечани, Рашка, Клина, Призрен, Куршумлија, Пећ, Гњилане.

77

8–9. јун

Гађани Урошевац, Драгаш, Косовска Митровица, Србица, Ђуприја, Блаце, Врање, Рашка, Пећ, Рума.

10. јун 1999.

На војном аеродрому у близини Куманова, после вишедневних преговора, потписан је споразум о Војнотехничкој сарадњи између Војске Југославије и представника УН, који је довео до прекида НАТО бомбардовања.

68

30–31. мај

Гађани Врање, Смедерево, Београд, Херцег Нови, Тиват, Приштина, Ариље, Крушевац, Крагујевац, Гружа, Лесковац, Пирот, Ниш, Сомбор, Сурдулица, Алексинац, Нови Сад, Суботица.

70

1–2. јун

Гађани Сурдулица, Призрен, Драгаш, Клина, Приштина, Србица, Звечан, Пећ, Куршумлија, Аранђеловац, Ђаковица, Београд, Панчево, Нови Сад, Рума, Ђуприја, Куршумлија.

72

3–4. јун

Гађани Приштина, Гора, Исток, Сомбор, Нови Пазар, Чачак, Бољевац, Урошевац, Деспотовац, Врање, Димитровград, Србобран, Липљан, Призрен, Лесковац.

74

5–6. јун

Гађани Призрен, Ђаковица, Приштина, Вршац, Дечане, Дреница, Ивањица.

76

7–8. јун

Гађани Горњи Милановац, Ђуприја, Јагодина, Краљево, Зајечар, Бољевац, Сјеница, Гњилане, Призрен, Србица, Панчево, Дечане, Нови Сад, Београд.

78

9–10. јун

Само неколико сати пре потписивања Војнотехничког споразума гађани касарна у Урошевцу, село Кололеч у општини Косовска Каменица, село Рогово у ораховачкој општини и општина Драгаш.

М. САНДИЋ

Фото: Душан Анђелковић, Владица Крстић, Александар Келић, Стеван Лазаревић, Зоран Миловановић, Звонко Перге и Радован Поповић